

شقان په روهر و عه بدوئلا په شيو

محمد د خدر مه ولود

له سهر زنار يکي نه وي،
 نه په شهبه دهميزو تيني
 نه کړيوه و توفی شوي؛
 مالنو و ستان
 ههردو و بالم ده که مه وه،
 له ههر چوار لاره زام بانگ ده که م،
 بي، بسره وي.
 سبه ينانيش
 پيش هه موو که س،
 گويم له هه ناسه ي ته م ده بي،
 تيشکي روژم پي ده که وي!
 * * *
 نه ي که له کيتوبيه که ي باکوور!
 بيده نگ مه به،
 بچريکينه.
 ناسماني به ترياک نو ستوو
 راجله کينه!
 که ديمه سهر لووتکه ي دننگت،
 هه ر په له هه وريک له بهر که م،
 زرتيبه کي پر به به ره؛
 هه ر گزنگيتک رمي ده سته؛
 هه ر ده و نيتک بوم سوپه ره
 هه ر زنار يک نه سپي شيبه

بو شقان

نه ي نيره هه لوي په و زان،
 نه ي که له کيتوبيه که ي باکوور،
 نه ي سيداره ي به ژنيلند،
 نه ي نيشانه ي مهرگي سنور:
 بيده نگ مه به
 بچريکينه.
 ناسماني به ترياک نو ستوو
 راجله کينه.
 بيده نگ مه به.
 دننگت: نه ليوومي دننگانه.
 دننگت: په لکه زيرينه يه
 جتي زه ما و ندي په ننگانه
 دننگت:
 سروه ي بايه
 سرته ي ژوانه،
 بوومه له رزه يه، بورکانه
 دننگت:
 نيسکه نيسکي
 هه سپيکي خورتي که و پته
 ني له ني لي تاگرداني قه ره جانه
 دننگت:
 ترپه ترپي
 به ناسته مي خونا و که يه
 گرمه ي هه و ره
 رمبه ي هه ره سي شاخانه.
 دننگت:
 که روپيشکه ي گه مي قه راجه
 هاره نه عره ي
 پلنگيکي برينداری دووره لانه
 * * *
 بيده نگ مه به!
 دننگت: بالي سيمرخيکه
 هه موو روژتیک
 دلي ته نگم
 به سهر دوندي چيا ده خا
 له بهر پيمدا
 بيده شتي نوميد راده خا
 بيده نگ مه به!
 که ديمه سهر لووتکه ي دننگت،
 که ههردو و پيم ده چه سپينم

وهک بروسکه له سهر پیییه
له نیشتمانی له تله تما
داریک بدزن،
بهردیک بدزن،
جیم بلندهو ناگام لیییه!

۱۹۸۰/۱۲/۱۸ مۆسکۆ

عبداللا په شیرو

(پو شقان)، ناو نیشانی ئه و دهقه شیعرییه دانسقه یه یه
(عه بدوللا په شیرو) شاعیره که له (۶۶) دیره شیعریه پیکدیت.
سالی (۱۹۸۰) له مۆسکۆ نووسیویه تی، له شیعره کانی نیو
دیوانی (بروسکه چاندن) ه. له بابه تی شیعره وه سف نامیزه کانی
شاعیره و سهر به شیعره ریالیستی-یه شورشگیره کانی شاعیره.
بو ئه وسای ههشتاکان که ههم سرودو گۆرانیه کانی (شقان) و
ههم (شیعره کانی په شیرو) بقه و قاچاغ بوون و یاسای ئه وساو
سیستمی ئه وئ روژئی به تاوان و گوناح له قه له می ددان و به
زیندانی مه حکوم ده کران.
دهستپیک:

پۆمانسییه که ی دهنگ و کاریگه ری ئه و ی شورشگیره ده که یه نیتته
خوینهر.

سهره تای دهق به وه سفی هونه ره مند ده ست پی ده کات، ئه و
وه سفی، وه سفی (کهس = شقان په روه ره) وه سفی جهسته یه:

ئهی نیره هه لوی ره وه زان
ئهی که له کتوبیه که ی باکور،
ئهی سیداره ی به ژنبلند،
ئهی نیشانه ی مهرگی سنور

شقان په روه ری = (نیره هه لوی ره وه زان + که له کتوبیه که ی
باکور + سیداره ی به ژنبلند + نیشانه ی مهرگی سنور) لای
عه بدوللا په شیرو شاعیری نیشتمانی په روه ره، ده بی بیده نگ
نه بی، تا (ئهو = شقان) ی نیره هه لوی ره وه زان و که له کتوبیه
به ژنبلنده که بیته سیداره بو سنوره دستکرده کان، بویه شاعیر
بو تاماده بوونی (خود = په شیرو) ی خوئی داوا ده کات:

بیده نگ مه به،
بجریکینه.

ئاسمانی به تریاک نووستوو
راچله کینه

ئهم داوا کردنی شاعیر له قاره مانی ده قه که ی پاش ئه وه دیت
که (دنگی = کاریگه ری) ئه و پیداویستی ژیان و شورشه ..
پیداویستی رها بوون و نازاد بوونه .. ههر بویه شاعیر کۆمه له
وه سفیکی جوان و ناکۆک پیکه وه کۆده کاته وه و ده بیداته پال
قاره مانه که ی.

دهنگت:

سروه ی بایه،
سرتی ژوانه،

بوومه له رزه یه، بورکانه
دهنگت:

ترپه تریه
به ناسته می خونا و که یه

گره می هه وره،
رمبه ی هه ره سی شاخانه،

دهنگت:

که رویشکه ی گه می قه راجه،
هاره و نه عره ی

شقان په روه ره، سالانی (۱۹۷۷-۱۹۷۸)، وهک گۆرانیه ییرو
دواتر له بواری سروودی سیاسی ناسراو له نیتونه کانی دنیادا ناو
و ناویانگی په بیدا کردو وهک کوردیکی هونه ره مندی به توانا
جیهان ناسی و زۆر دره ننگتر له و ساله و به دزی و نه نیییه وه
گوئگری کوردی هاوخوین و هاو زمانی خوئی ناشنای ده بیت.

شقان په روه ره، ههر له و ساله دا (۱۹۷۷-۱۹۷۸) له شاری
فرانکفورتی ئه مریکادا، بو به کهم جار به شداری له میهره جانی
جیهانی بو سروودی سیاسی ده کات .. له م میهره جانه
جیهانییه دا گۆرانیه یی زانی ناودار خاتوو ماریا ماکیبای ئه فریقی و
تیبو دزراکیسی یونانی و قیکتوز گارای ئه مریکا و شقان
په روه ری کوردو ده یان سروودیه ییرو گۆرانیه یی زانی ناوداری جیهانی
به شداری ده که ن و شقان په روه ری کورد خه لاتی یه که مه کانی
ئهم فیستیفالیه ی پی ده بری ..

له و ساله به دواوه کاسیت و گۆرانیه کانی شقان، په ینا په ینا
ده گه نه کوردستان گوئگرو عاشقانی زیاتر ده بی، ئه و ده نگه
شورشگیره ره سه نه، سه روک بارزانی گوته نی: «له روژانی
تاریکیدا ئه و به سرووده کانی، به ده نگه خو شه که ی و به
ته مبووره که ی له روژانی ره شدا ئومیدی ده خسته دللی گه لی
کورد، ئومیدی ده خسته دللی هه موو تیکۆشه ران، من له بیرمه له
کاتی داستانی خا کوپر سروودی (واهاتن پیتشمه رگتی مه) تازه
هاتبوو بو کوردستان و له ئیزگی ده نگی کوردستانه وه لی ده درا
به قه ده هه موو چه که کان کاریگه ری له سهر مه عنه ویاتی
پیتشمه رگه کان هه بووه، کاک شقان په روه ره هونه ره مندیکی
نیشتمانی په روه ره و به هونه ری ره سه نی کوردی خر مه تیکی یه کجار
زۆر گه وره ی کیشه ی سیاسی گه له که ی خو شی کرد، له به ره ئه وه
کاک شقان په روه ره پیتشمه رگه یه کی دل سو زو تیکۆشه ری گه لی
کوردستانه و من پیموایه شایه نی ئه وه یه که ههر بی به سه فیری
هونه ری گه لی کوردستان له هه موو جیهاندا بو ریزگرتن له
تیکۆشانی ئه و، له هونه ری ئه و، له روژی کاریگه ری ئه و، له
خرمه تی کیشه ی گه لی کوردستاندا، بریارمان دا که میدالیای
بارزانی پی به خشین.»

دهق و خویندنه وه ی واقیعیکی شورشگیره

په شیرو له شیعری (بو شقان) دا واقیعی هونه ره مندیکی
شورشگیره به رجه سه ده کات، به شیوازه راسته وخو و ناسکه

شاعیر که به وینهو به و سف پالوان و کهسی دهقه کهی دینیت و به نیمه‌ی دناسینیت، نینجا له دپری (۳۳) یه مینی شیعره که به وه خوشی له گهل نه ودا دینه سهر تهخته‌ی شانوی شیعره کهی و دهن به دوو قاره‌مان و دوو کهسی نیو یهک دهق. نه و شیان هر به هوی نازاد بوون و رها بوونه خودیبه که یا به واتایه کی دیکه به هوی چریکاندنی شفانی هونه‌رمه‌نده تا ناسمانی به تریاک نووستوو رابچله‌کینت بۆ نه‌وه‌ی (نه‌و) شاعیر سواری بالی سیمرخ‌ی دهنگی (نه‌و) ی هونه‌رمه‌ند بیت و پاشان له سهر لووتکه‌ی دهنگی سهر به رزو به ناگا هله‌نیشی:

که دیمه سهر لووتکه‌ی دهنگت،
که هردوو پیتم دهچه‌سپینم
له سهر زناریکی نه‌وی،
نه ره‌شه‌با دهمیزوینت،
نه کریه‌وه توفی شه‌وی،
مالنوستان
هردوو بالم دهکه‌مه‌وه
له چوار لاه زام بانگ ده‌که‌م
بی، بسره‌وی

هله‌سه‌ته پرۆسه‌ی نازاد بوون و رها بوونه‌که به هردوو قاره‌مان و کهسه‌که ده‌کرت (نه‌و) ی هونه‌رمه‌ندو (نه‌و) ی شاعیر که یه‌کتر ته‌واو ده‌که‌ن و دهن به که‌سپیک یا به هاوکیشه‌یه‌ک تا کرداری (زامه‌کانی هر چوار لا بسره‌وین = برینه‌کانی هر چوار پارچه‌ی کوردستان ساریژ بن). پاش نازاد بوون و رها بوون و دوای (بانگ کردنی زامه‌کانی هر چوار لا بۆ سره‌وتن) کاره ناحه‌قیبه‌کانیش دهن به‌کاری ساده و شته نه‌گیراو و نه‌بیراوه‌کانیش دهن به‌گیراو و بیراوه‌له ولاتی نازادو نیشتمانی سهر به‌ستی شقان په‌روه‌وه‌وه عه‌بدو لالا په‌شپو-دا ناحه‌قیه‌ت نامینت و هم‌موو شتی بۆ به‌رگری و سهر‌فرازی ناماده‌ن:

که دیمه سهر لووتکه‌ی دهنگت
هر په‌له هه‌وریک له‌به‌ر که‌م
زرتیه‌کی پر په‌به‌ره؛
هر گزینگیکی رمی ده‌سته؛
هر ده‌وه‌نیک بۆم سوپه‌ره؛
هر زناریکی نه‌سپی شپیه
وه‌ک بروسکه له‌سهر پییه
له نیشتمانی له‌تله‌تما
داریک بدزن،
به‌ردیک بدزن،
جیم بلنده‌وه ناگام لییه!

سه‌چاوه

.....

* بروسکه چاندن، ده‌قی شیعری (بۆ شقان)،
لاپه‌ره (۸۹-۹۳)، عه‌بدو لالا په‌شپو، سوید، ۲۰۰۰.
* گولان، ژماره (۳۳۳)، حوزه‌یرانی (۲۰۰۱). رپورته‌سمی
شقان په‌روه‌وه‌وه خه‌لاتی بارزانی-ی نه‌مری بۆ به‌خسرا، لاپه‌ره
(۱۱-۱۲).

* هه‌والی به‌شداری کردنی شقان په‌روه‌وه له فیستیشالی
گۆزانی و سروودی سیاسی له فرانکفۆرت. له‌برای نووسه‌ر
(مه‌حمود زامدار) وهر‌گیراوه.

شفاق په‌روه‌ر

پلنگیکی برینداری دووره لانه

ده‌نگی (شفاق په‌روه‌ر = قاره‌مان = کهسی نیو دهق)، که ده‌نگی نازادبوونی نه‌ته‌وه‌یه‌که، رابوون و هه‌لسانه‌وه، راپه‌رین و شو‌ریشه وه‌ک (سروه‌ی باو سرتی ژوان) هیمن و چیتیه‌خشن، هه‌روا وه‌ک (تریه تری به ناسته‌می خوناوکه‌وه که‌رویشکه‌ی گه‌می قه‌راج) جوان و به‌له‌نجه‌وه لارن و راده‌په‌رن له (سروه‌ی باو سرتی ژوان و تریه تری به ناسته‌می خوناوکه‌وه که‌رویشکه‌ی گه‌می قه‌راج) دهن به (بوومه‌له‌رزوه بورکان، گرمه‌ی هه‌ور، رمبه‌ی هه‌ره‌سی شاخان و هاره‌وه نه‌عه‌ری پلنگیکی برینداری دووره لانه)، تا نه‌وه نازادیبه مه‌به‌سته‌وه نه‌وه رها‌بوونه‌ی خودی شاعیر به‌دوایدا ده‌گه‌ریت بۆ بیتنه‌دی.

له دپری (۳۱) ی شیعره‌که‌وه، ده‌قی شیعره‌که ده‌جیتته نیو دۆخیکی دیکه‌وه له وه‌سف نامیزیه‌وه په‌روه کردارو ناماده‌بوونی خودی شاعیر ده‌جیت. به‌م شپوه‌یه شو‌رقه‌ی ده‌که‌ین.

ناماده‌بوونی خودی شاعیر له نیو دهق

له دپری (۳۳) یه‌مینی رسته شیعری ده‌قه‌که‌وه تا دوایین وشه‌ی شیعری دهق، عه‌بدو لالا په‌شپو-ی شاعیر، شان به‌شانی قاره‌مانه‌که‌ی شقان په‌روه‌وه له نیو ده‌قه‌که ناماده‌ده‌بیت:

بیتده‌نگ مه‌به!

ده‌نگت بالی سیمرخیکه

هه‌موو رۆژتیک،

دل‌ی ته‌نگم (دپری ۳۳)

به‌سهر دوندی چیا ده‌خا

له‌به‌ر پیمدا

پیتده‌شتی ئومید راده‌خا

شاعیر تا دپری (۳۳) یه‌مینی شیعره‌که‌ی (قاره‌مان = که‌سپیک) مان پچ دناسینیت که (شقان په‌روه‌وه‌ی ناوه، به‌وه وه‌سفه جوان و شایستانه‌ی، به‌وه وینه شیعریبه هه‌ست بزوینه‌ی که (بیستن و بینین وده‌رک پچ کردن) ده‌جوولینت، به‌راده‌یبه له وینه‌ی جوولینت‌ری وه‌ک:

(تریه تری به ناسته‌می خوناوکه‌یه)

(که‌رویشکه‌ی گه‌می قه‌راج)

وینه‌ی سه‌مای هیمن و بالیمان بۆ ده‌کیشی و له‌پر په‌روه ته‌قینه‌وه‌ی بورکان و نه‌عه‌ری پلنگ و گرمه‌ی هه‌ور ده‌مانبات، به‌جو‌ری ده‌نگی نه‌مانه‌ش به‌بیستن و بینین به وینه بکرتین.